משרד החינוך
המנהל הפדגוגי
אגף א' חינוך בחברה הערבית

עברית לחיים

אגף א
חינוך על יסודי

המזכירות הפדגוגית
אגף א שפות

הפיקוח על הוראת העברית בעל יסודי בחינוך הערבי

יחידת הוראה לכיתה ח' | עברית בחינוך הערבי | מיקוד חט"ב תשפ"ז

רשתות חברתיות:
שיעצור אצלך! לוקחים אחריות על המילים שלנו

הבנת הנשמע | הבנת הנקרא | ידע לשוני בהקשר | כתיבה | שיח ויישום

הכינה: מנאר חסונה - מדריכה ארצית

ד"ר האני פוסא
מפמ"ר על הוראת העברית
בעל יסודי בחינוך הערבי

"מה אתם הייתם כותבים עכשיו בקבוצה?"

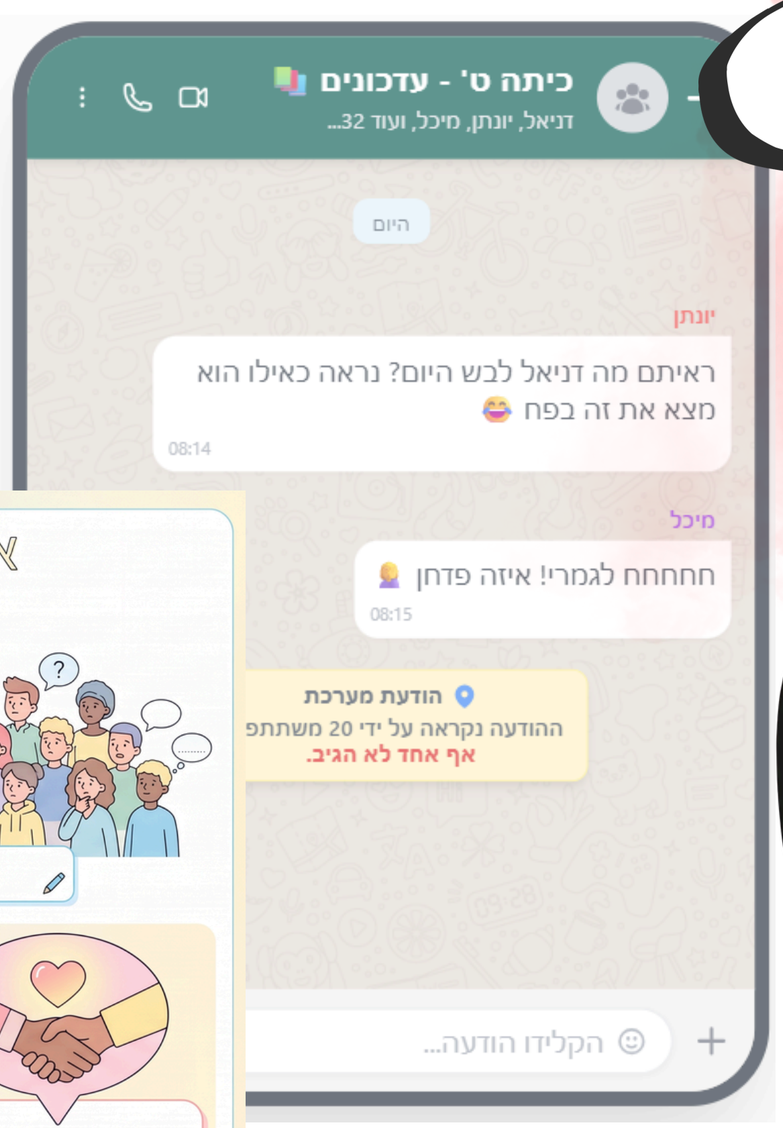

ראיתם מה דניאל לבש היום? נראה כאילו הוא מצא את זה בפח

חחחחח לגמרי! איזה פחדן

ההודעה נקראת על ידי 20 משתתפים, ואף אחד לא הגיב.

מטרות היחידה

- מטרה ערכית-חברתית: פיתוח מודעות לאחריות אישית ברשתות החברתיות, טיפוח שיח מכבד, והבנת החשיבות של עצירת שרשרת הפגיעה (שיימינג והפצת שמועות).
- מטרה אוריינית (הבנה): פיתוח מיומנויות של קריאה ביקורתית, הבחנה בין עובדות לשמועות, ושילוב מידע ממספר מקורות שונים (טקסט, סרטון וייצוג חזותי).
- מטרה לשונית והבעתית: הקניית מיומנויות לכתיבת תגובה מנומקת (הבעת עמדה), תוך שימוש במבנים לשוניים מתאימים ובמילות קישור של סיבה ותוצאה.

המסוגלות...

התלמידים מסוגלים...

- לזהות עמדות ולהבחין בין מידע גלוי למידע משתמע ברשתות החברתיות.
- לשלב מידע ממספר מקורות (סרטון, טקסט וייצוג חזותי) ולהסיק מסקנות.
- לנמק החלטות בעזרת שימוש במילות קישור של סיבה ותוצאה.
- לכתוב פוסט תגובה מנומק שעוצר פגיעה ושמועות ברשת.

אוצר מילים

רגע לפני שנצפה בסרטון, נכיר מספר מילים ומושגים חשובים שיעזרו לנו להבין טוב יותר את המציאות המקוונת שלנו.

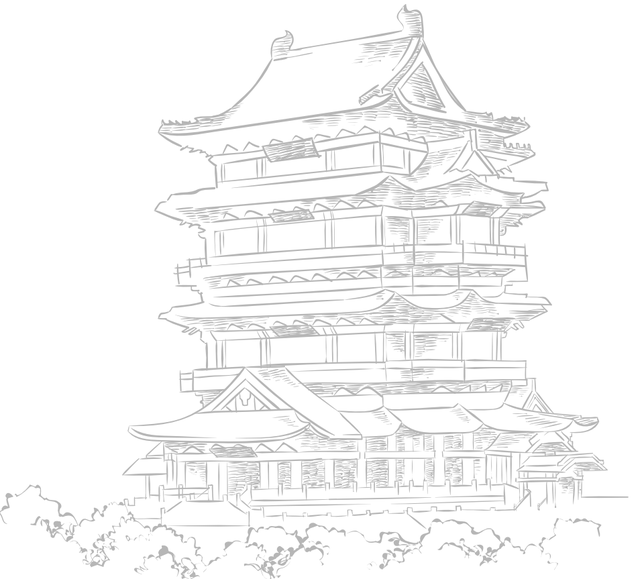

צופים, חושבים ומנמקים

צפו בסרטון **"המילים שלך יוצרות מציאות"**, וקראו את השאלות המופיעות מטה.

ענו על השאלות תשובות מלאות. היעזרו בתבניות המצורפות והשתמשו במילות הקישור המודגשות כדי לנמק את עמדתכם.

1. מדוע, לדעתכם, מילה הנכתבת ברשת עלולה לפגוע יותר מאותה מילה הנאמרת פנים אל פנים?

לדעתי, מילה הנכתבת ברשת פוגעת יותר, מפני ש

וכתוצאה מכך

ההמשך בעמוד הבא

צופים, חושבים ומנמקים

2. מה גורם לתלמידים רבים להיות "העומדים מהצד" כאשר מישהו נפגע בקבוצת הוואטסאפ הכיתתית?

תלמידים רבים בוחרים לעמוד מהצד בגלל

חוסר ההתערבות שלהם מחמיר את המצב, משום ש

3. מהן ההשלכות של הכלל "לעצור ולחשוב" לפני פרסום הודעה? כיצד הכלל הזה יכול לשנות את המציאות ברשת?

כאשר אנו עוצרים וחושבים לפני פרסום הודעה, אנו יכולים למנוע

בזכות הכלל הזה, המציאות ברשת הופכת ל

לא נשארים מהצד

חשבו על השאלות שלפניכם ודונו בהן יחד בכיתה.

- מה בולם אותנו?

האם קרה לכם פעם שראיתם מישהו נפגע בקבוצת וואטסאפ, רציתם לעצור את הפגיעה, אך דבר-מה עצר בעדכם? מה, לדעתכם, גורם לנו לעיתים להיות "העומדים מהצד"?

- אפקט המסך:

מדוע קל הרבה יותר לאנשים לכתוב מילים פוגעניות ברשת מאשר לומר אותן לאדם פנים אל פנים?

- החוק שלנו:

אילו נתבקשתם לנסח כעת "חוק ברזל" אחד לקבוצת הוואטסאפ הכיתתית שימנע פגיעה עתידית, מה הוא היה?

זמן משחק: באיזה צד אתם בוחרים?

לחצו על התמונה, קראו את המשפטים שמופיעים במרכז המסך וגררו את הכרטסיות לקטגוריה הנכונה.

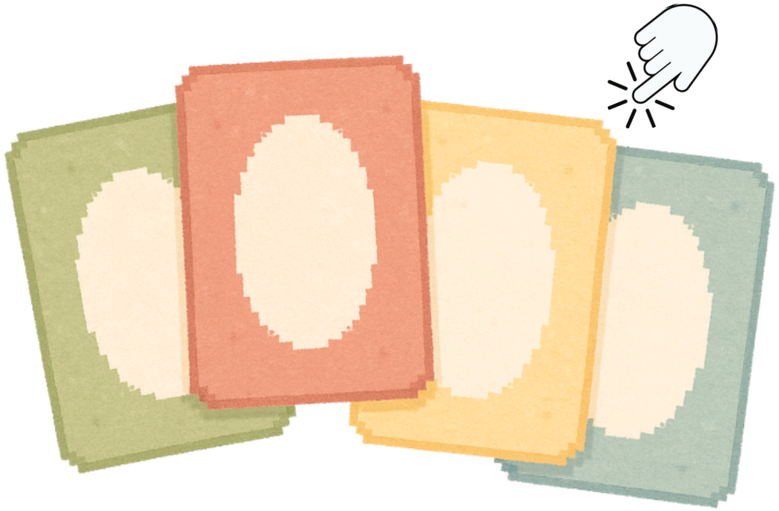

לוקחים אחריות
(פועלים כדי לעצור את הפגיעה)

עומדים מהצד
(מתעלמים ולא מתערבים)

מקשיבים לקולות ברשת: "שתיקה גם היא פגיעה"

ההודעה הקולית ששינתה הכול

האזינו לקטע הבא (המורה יקריא / תקריא אותו פעמיים). נסו להבין את הסיטואציה החברתית ומה מרגישה הדוברת. לאחר מכן, ענו על השאלות.

"היי מיכל, שמעי, אני חייבת לדבר איתך על מה שקרה אתמול בקבוצה של השכבה. ראיתי את התמונה שצילמת הצלה של יונתן. ראיתי כמה צה פוגעני, ובכל צאת... למה עשיתי כלום. כשהוא שתקתי כמו כולם. היום ראיתי את יונתן בבית הספר, והוא נראה ממש מפוחד. הבנתי שלשתיקה שלנו יש השלכות כשאנחנו עומדים מהצד ולא מגיבים, אנחנו בעצם משתפים פעולה עם הַמַּכִּיָּה. החלטתי שמחר, אחר משהו כזה קורה במרחב המקוון שלנו, אני הראשונה שאומרת "די". מה דעתך? תהיי איתי בצה?"

1. מהו הרגש העיקרי שמביעה הדוברת בתחילת ההקלטה? הקיפו את התשובה הנכונה

א. כעס על המורה
ב. חרטה על כך שעמדה מהצד
ג. שמחה על הבדיחה שסופרה
ד. אדישות למצב

2. מי הם המעורבים במקרה המתואר בהקלטה, ומה היה תפקידו של כל אחד מהם?

במקרה המתואר מעורבים מספר תלמידים, דניאל הוא זה ש_____, יונתן הוא מי ש_____, והדוברת הייתה זו ש_____.

תבנית תשובה

המשך השאלות בעמוד הבא

מקשיבים לקולות ברשת: "שתיקה גם היא פגיעה"

ההודעה הקולית ששינתה הכול

האזינו לקטע הבא (המורה יקריא / תקריא אותו פעמיים). נסו להבין את הסיטואציה החברתית ומה מרגישה הדוברת. לאחר מכן, ענו על השאלות.

"היי מיכל, שמעי, אני חייבת לדבר איתך על מה שקרה אתמול בקבוצה של השכבה. ראיתי את התמונה שפרסמו הבנות של יונתן. ראיתי כמה צה פוגעני, ובכל צחוק... לא עשיתי כלום. פשוט שתקתי כמו כולם. היום ראיתי את יונתן בבית הספר, והוא נראה ממש פגוע. הבנתי שלשתיקה שלנו יש השלכות כשאנחנו עומדים מהצד ולא מגיבים, אנחנו בעצם משתפים פעולה עם ההֶטְרִיָּדָה. החלטתי שמחר, אם משהו כזה קורה במרחב המקוון שלנו, אני הראשונה שאומרת "די". מה דעתך? תהיי איתי בזה?"

3. מדוע הדוברת החליטה לשלוח את ההודעה לחברתה, ומה גרם לה לשנות את התייחסותה לאירוע?

תבנית לתשובה: הדוברת שינתה את דעתה לאחר ש_____ היא שלחה את ההודעה כי הבינה ש_____.

4. בסוף ההודעה הדוברת שואלת את מיכל: "תהיי איתי בזה?". למה היא מתכוונת, ומדוע היא פונה לחברתה?

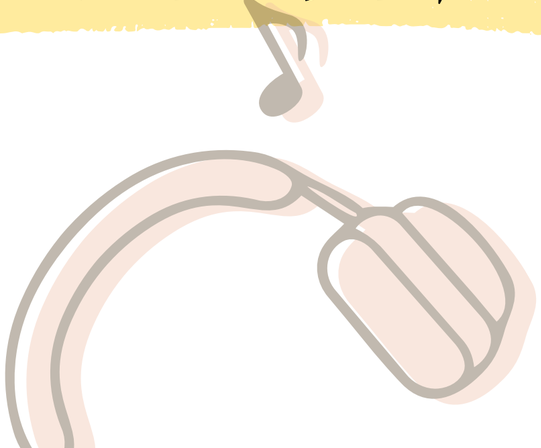

מקשיבים לקולות ברשת: "שתיקה גם היא פגיעה"

זמן הסכת (פודקאסט): מה קורה מאחורי המסך?

האזינו לקטע הבא (המורה יקריא / תקריא אותו פעמיים). הקשיבו להסבר על תופעת "אפקט המסך" וענו על השאלות.

"ברוכים הבאים ל"רשת בטוחה", הפודקאסט שעושה לכם סדר בחיים הדיגיטליים. היום נדבר על המושג "אפקט המסך". המרחב המקוון מאפשר לנו להיות בקשר עם חברים כל הצמן, אבל יש לו גם צד אפל. מומחים מסבירים שכאשר אנו יושבים מאחורי מסך, איננו רואים את הפנים של האדם בצד השני. היעדר הצה משכיח מאיתנו שמאחורי כל תמונת פרופיל יש אדם אמיתי. כתוצאה מכך, קל יותר לאנשים לכתוב תגובות פוגעניות מבלי לחשוב על ההשלכות. אנא בפסם הבאה שאתם באים ללחוץ "שלח", שאלו את עצמכם: "האם הייתי אומר לו את צה פנים אל פנים?"

1. מהי מטרתו המרכזית של הקטע ששמעתם?

א. לשכנע תלמידים למחוק את קבוצות הוואטסאפ.
ב. להסביר מדוע קל יותר לאנשים לפגוע באחרים ברשת.
ג. ללמד איך לפתוח פודקאסט חדש.
ד. לספר את סיפורו האישי של הפוגע.

2. לפי הפודקאסט, המסך יוצר ריחוק בינינו לבין מי שאנו מדברים איתו. מהי הסכנה העיקרית של הריחוק הזה?

הסכנה העיקרית היא שהריחוק גורם לאנשים לשכוח ש_____ וכתוצאה מכך הם עלולים_____.

תבנית תשובה

המשך השאלות בעמוד הבא

מקשיבים לקולות ברשת: "שתיקה גם היא פגיעה"

זמן הסכת (פודקאסט): מה קורה מאחורי המסך?

האזינו לקטע הבא (המורה יקריא / תקריא אותו פעמיים). הקשיבו להסבר על תופעת "אפקט המסך" וענו על השאלות.

"ברוכים הבאים ל"רשת בטוחה", הפודקאסט שעושה לכם סדר בחיים הדיגיטליים. היום נדבר על המושג "אפקט המסך". המרחב המקוון מאפשר לנו להיות בקשר עם חברים כל הצמן, אולם יש לו גם צד אפל. מומחים מסבירים שכאשר אנו יושבים מאחורי מסך, איננו רואים את הפנים של האדם בצד השני. היחוק הזה משכיח מאיתנו שמאחורי כל תמונת פרופיל יש אדם אמיתי. כתוצאה מכך, קל יותר לאנשים לכתוב תגובות פוגעניות מבלי לחשוב על ההשלכות אצל הפעם הבאה שאתם באים ללחוץ "שלח", שאלו את עצמכם: "האם הייתי אומר לו את זה פנים אל פנים?"

3. כיצד הקטע המידעי על אודות "אפקט המסך" מסביר את התנהגות התלמידים (דניאל והעומדים מהצד) בקטע הקודם שהאזנו לו?

4. אילו הייתם יכולים להעביר מסר לדניאל... מה הייתם אומרים לו?
שלבו בתשובתכם לפחות מילה אחת מ"ארגז הכלים" שלמדנו (למשל: השלכות, ביוש, לעצור).

תבנית תשובה

לדניאל, רגע לפני שאתה שולח, כדאי שתזכור ש_____.

הבנת הנקרא | קוראים ומבינים

קראו את הטקסט הבא בעיון (אפשר בקריאה דמומה או בהקראה כיתתית).
שימו לב למילים המודגשות בטקסט – אלו המילים מתוך "ארגז הכלים" שלמדנו בתחילת השיעור.
תוך כדי קריאה, חשבו: מהו המסר המרכזי שהכותב מנסה להעביר לנו?

בשנים האחרונות הפכו הרשתות החברתיות למגרש המשחקים המרכזי של בני הנוער. במקום להיפגש בגינה הציבורית, בני נוער רבים מבלים שעות ארוכות **במרחב המקוון**. למרחב הזה יש יתרונות רבים: הוא מאפשר לנו לשמור על קשר, לשתף חוויות ולמצוא חברים בעלי תחומי עניין משותפים. עם זאת, אי אפשר להתעלם מהסכנות הקיימות בו.

אחת התופעות המטרידות ביותר ברשת היא תופעת **הביוש (שיימינג)**. מומחים מסבירים כי בעוד שביוש מסורתי היה מוגבל בדרך כלל למעגל חברתי קטן, הרי שהרשת מאפשרת להפיץ תכנים פוגעניים לקהל עצום בתוך דקות ספורות. יתרה מזאת, הריחוק הפיזי שיוצר המסך גורם לעיתים לאנשים להרגיש שאין להם אחריות על המילים שלהם, והם ממהרים להגיב מבלי לחשוב על **ההשלכות**.

מעבר לפוגע ולנפגע, קיים צד שלישי בכל אירוע של פגיעה ברשת, קבוצת "**העומדים מהצד**". מחקרים מראים כי רוב התלמידים שרואים פגיעה או **הדרה** של חבר ברשת אינם מתערבים. הסיבות לכך מגוונות:

ההמשך בעמוד הבא

המשך מהעמוד הקודם

חלקם פוחדים להפוך לקורבן הבא, ואחרים פשוט אינם יודעים מה לעשות. התוצאה היא שהשתיקה הזו מעודדת את הפוגע ומחמירה את הפגיעה בנפגע.

לפרות התמונה הקודרת, הכוח לשנות נמצא בידיים שלנו. כדי **למנוע** פגיעה, עלינו לאמץ הרגלים חדשים של **שיח מכבד**. לפני שאנו בוחרים לשתף הודעה, עלינו **לאמת** האם היא מבוססת על **עובדה** או שמא מדובר רק **בדעה** או בשמועה. ברגע שנבין שהמילים שלנו יכולות לשנות חיים של אחרים, נוכל להפוך את המרחב המקוון למקום בטוח וטוב יותר לכולם.

השאלות

קראו את השאלות ובססו את תשובותיכם על הטקסט שקראתם. היעזרו בתבניות כדי לנסח תשובות מלאות.

1. לפי פסקה 2, מהם שני ההבדלים המרכזיים בין ביוש (שיימינג) במציאות הרגילה לבין ביוש במרחב המקוון?

שתיקתם של העומדים מהצד מעודדת את הפוגע, מפני ש_____(הסבירו מה הוא חושב או מרגיש כשלא עוצרים אותו).

המשך השאלות מהעמוד הקודם

2. בפסקה השנייה נכתב: "יתרה מזאת, הריחוק הפיזי שיוצר המסך גורם לעיתים לאנשים להרגיש שאין להם אחריות על המילים שלהם..."
   לפי הכוונה במילה "להם"? _____.

3. בפסקה 3 נכתב כי תלמידים העומדים מהצד ושותקים "מעודדים את הפוגע ומחמירים את הפגיעה".
   הסבירו במילים שלכם: מדוע השתיקה של חברי הקבוצה גורמת לפוגע להרגיש "מעודד"?

   שתיקתם של העומדים מהצד מעודדת את הפוגע, מפני ש_____.
   (הסבירו מה הוא חושב או מרגיש כשלא עוצרים אותו).

4. בפסקה השלישית נכתב: "מחקרים מראים כי רוב התלמידים שרואים פגיעה או הדרה של חבר ברשת אינם מתערבים." מה פירוש המילה "הדרה" בהקשר זה?

   א. הוספת חבר חדש לקבוצה.
   ב. הרחקה והוצאה של מישהו מהקבוצה.
   ג. כתיבת הודעה ארוכה ומנומקת.

המשך השאלות מהעמוד הקודם

5. בפסקה 3 הכותב מציג את הסיבות לכך שתלמידים בוחרים לעמוד מהצד (למשל: "חלקם פוחדים להפוך לקורבן הבא"). האם קביעה זו מבוססת על עובדה (דבר שניתן להוכיח) או על דעה אישית של הכותב? העתיקו מהטקסט את המילה שמוכיחה זאת.

הקביעה מבוססת על (עובדה / דעה). ההוכחה לכך מהטקסט היא המילה: "_____"

6. מהו הפתרון המעשי שמציע הכותב בפסקה האחרונה כדי לצמצם את הפגיעה ברשת? השליפו את התשובה בעזרת מילות אוצר המילים שלמדנו.

כדי למנוע פגיעה, הכותב מציע לאמץ הרגלים של_____ כמו כן, לפני שמשתפים מידע, חשוב לאמת האם הוא מבוסס על_____ או על_____.

7. לאחר שקראתם את הטקסט כולו, מהי הכותרת המתאימה ביותר עבורו?

א. היתרונות של הרשתות החברתיות לבני נוער.

ב. סכנות הביוש ברשת והאחריות שלנו כעומדים מהצד.

ג. כיצד לפתוח קבוצת וואטסאפ בטוחה.

לשון בהקשר - איך כותבים ומנמקים חוקים?

לפני שניגש לכתוב את "חוקת הוואטסאפ" שלנו, נלמד שני כלים לשוניים שיעזרו לנו לנסח חוקים ולהסביר אותם בצורה משכנעת.

חלק א': ניסוח החוק (שם הפועל)
כדי לתת הוראה או לכתוב חוק, נשתמש במילות חיוב/שלילה + שם פועל:

מילות חיוב:
יֵשׁ לְ..., חוֹבָה לְ... (לדוגמה: יש לְכַבֵּד... / חובה לְאַמֵּת...)
מילות שלילה:
אָסוּר לְ..., אֵין לְ... (לדוגמה: אסור לְהָפִיץ... / אין לְפַגֵּעַ...)

חלק ב': נימוק החוק (מילות קישור)
כדי להסביר למה החוק חשוב או לשם מה נוצר, נשתמש במילות קישור:

מילות סיבה (מסבירות למה):
מִפְּנֵי שֶׁ..., מִשּׁוּם שֶׁ..., כֵּיוָן שֶׁ... (דוגמה: יש לכבד כל חבר בקבוצה, משום שמילים פוגעניות עלולות להשאיר צלקת).
מילות תכלית / מטרה (מסבירות בשביל מה):
כְּדֵי לְ..., עַל מְנָת לְ..., כְּדֵי שֶׁ... (דוגמה: חובה לאמת מידע, כדי למנוע הדרה וביוש).

מתרגלים לשון - מרכיבים משפטים נכונים

לפני שנכתוב את החוקה שלנו, בואו נוודא שהבנו את הכללים! קראו את המשפטים הבאים ובחרו את המילה המתאימה ביותר מתוך הסוגריים.

מתרגלים חוק וניפוק (סיבה):

1. (יֵשׁ לְ... / אָסוּר לְ...) להפיץ תמונות מביכות של חברים לכיתה, (מִשּׁוּם שֶׁ... / כְּדֵי לְ...) מעשה כזה נחשב לביוש (שייפינג) ועלול לפגוע בהם קשות.

2. מתרגלים חוק וניפוק (תכלית/מטרה):

(חוֹבָה לְ... / אֵין לְ...) לאמת כל מידע שמקבלים ברשת, (מִפְּנֵי שֶׁ... / עַל מְנָת לְ...) למנוע הפצה של שמועות שקריות.

3. מתרגלים המלצה וניפוק:

(מוּמְלָץ לְ... / אָסוּר לְ...) לעצור ולחשוב לפני שמגיבים בכעס להודעה, (כְּדֵי שֶׁ... / בִּגְלַל שֶׁ...) נשמור על שיח מכבד ולא נחמיר את המצב.

משימת סיכום והערכה להגשה

תלמידים יקרים, הגענו לסיום היחידה!

כדי לסכם את מה שלמדנו, היכנסו לקובץ הדיגיטלי (בקישור מטה). הקובץ מורכב מ-3 שלבים שיעזרו לנו להעריך את הלמידה:

שלב 1: החוקה שלנו (ידע לשוני) תנסחו 3 חוקים למרחב המקוון ותנמקו אותם, תוך יישום הכללים שלמדנו (שם הפועל ומילות קישור).

שלב 2: משימת הבעה בכתב - "יוצאים מהשתיקה" תכתבו פוסט תגובה מנומק ומשכנע לקבוצת השכבה. הפוסט צריך לקרוא לחברים לא לעמוד מהצד ולשלב את אוצר המילים שלמדנו ביחידה.

שלב 3: משוב אישי (רפלקציה) תעריכו את השליטה שלכם במיומנויות השונות (הבנת הנשמע, הבנת הנקרא וכו'), ותכתבו כיצד תפעלו בעתיד במקרה של ביוש (שיימינג).

הנחיה חשובה להגשה: בסיום מילוי כל השלבים בטופס הדיגיטלי, לחצו על הכפתור "שמור כ-PDF" ושלחו אליי לבדיקה.

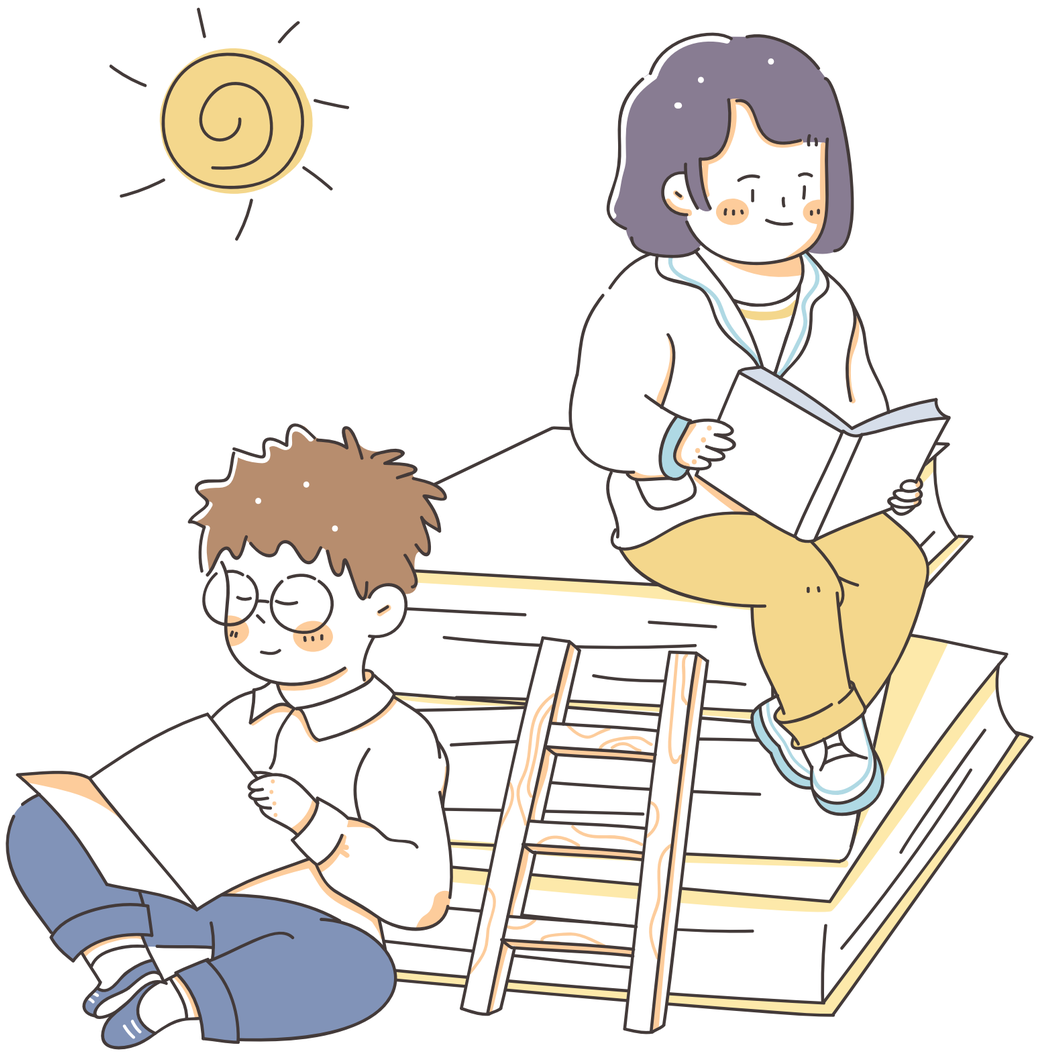

עבודה מהנה